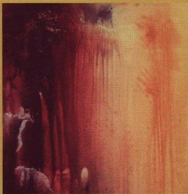
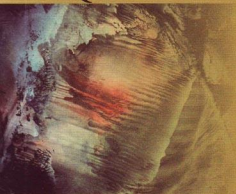

S
káva bachom

čaj ghepinom
so

etela

farkašová

VYDAVATELSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV

Copyright © Etela Farkašová 2010

Illustrations © Kveta Fulierová 2010

Cover design © Dušan Babjak 2010

© Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, spol. s r. o.,
Bratislava

e-mail: vsss@stonline.sk

<http://www.vsss.sk>

S FINANČNOU PODPOROU
MINISTERSTVA KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

VYDAVATELSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV
spol. s r. o.

Etela Farkašová: Káva s Bachom, čaj so Chopinom

Zodpovedná redaktorka Ingrid Skalická

Ilustrácie Kveta Fulierová

Obálku s použitím ilustrácie Kvety Fulierovej

graficky spracoval Dušan Babjak

Sadzba a tlač ETERNA Press

Vydanie prvé

Printed in Slovakia

ISBN 978-80-8061-421-8

Etela Farkašová
KÁVA S BACHOM,
ČAJ SO CHOPINOM

etela

farkašová

káva^s bachom
čaj_{so} chopinom

VYDAVATELSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV

Obyčajný deň

Prvý deň času, ktorý mi v živote ešte ostáva, pomyslela si ráno, tá formulácia nebola pôvodne jej, trochu si ju však prispôsobila, stáva sa jej, že sa dá inšpirovať inými, a túto autorku čítavala rada po celé desaťročia, keď sa to tak vezme, kto už môže povedať, že sa ho nedotkla cudzia myšlienka, že nenesie v sebe cudzie slová, obrazy, nedávno mali o tom s priateľkou-výtvarnou teoretičkou celkom vážnu polemiku, priateľka tvrdila, že bez originality nemožno byť v umení autentickým, oponovala jej, že autentickosť predpokladá niečo iné, iste, originalita je plusom, ale nie nevyhnutnou, a už vôbec nie dostatočnou podmienkou, Vila sa opierala o dlhoročnú prax v galérii, nie,

toto mi nevyhovoriš, opakovala presvedčivo, na tom trvám, ona sa zas opierala o skúsenosť s textami, napokon sa stretli na polceste, v akomsi polokompromise, trocha tvojej, trocha mojej pravdy.

Der erste Tag vom Rest meines Lebens (interval medzi prvým a posledným dňom: predstava polpriamky, s jedným pevným, určeným počiatočným bodom, s druhým rozbiehajúcim sa do nekonečna, zamyslí sa, alebo možno do neznámeho, vopred neurčeného konečna, ozaj, čo z toho naháňa väčší strach, ani za seba nevie dať presnú, jednoznačnú odpoveď, nieto za iných).

Budík mala nastavený na šiestu, zvuky slnečného rána za privretým oknom ju zobudili aj tak trocha skôr, kedysi bola naozajstné ranné vtáča, prebúdzala sa do každého nového dňa s nemiernou chuťou, s radosťou si predstavovala všetko, čo ju čaká, tešila sa, čo urobí, čo všetko postíha, na také pocity z prebúdzania jej už ostala len matná, nostalgicky podfarbená spomienka, ranné vtáča, pomyslí si, kamže doskákalo, túto otázku si kládla v minulých týždňoch, keď celkom nečakane zakotvila na internom, ležala v posteli pripojená na monitorovacie zariadenie pripomínajúce veľký televízor naladený na stanicu s monotónnym, vskutku fádny programom, fádny, dodá poloironicky, ale vitálne dôležitým, ak sa zdvihla na lakte a potočila hlavu, dovidela na obrazovku nad hlavou, bežiacie lomené čiary, nerovnomerné, krivolaké, zelené kmity na sivom pozadí, dlho v tej polohe nevydržala, napokon, grafikonu aj tak nerozumela, opäť sa uložila na vankúš, načúvala tichému bzukotu prístroja, jej srdce mu odovzdávalo posolstvo, ktoré vedeli čítať len povolani.

V istom časovom bode začína človek sám seba vidieť historicky, píše Ch. W. v záznamoch, viazane na istý čas, začína veci vnímať v širšom kontexte, s väčším odstupom, kritickejšie a objektívnejšie, v istom časovom bode si začína uvedomovať aj svoju osobnú históriu, spomenula si na to vtedy, mierne vystrašená, pri pohľade na nemocničné okno, začína si rekonštruovať akési hlavné línie, to, ako lekárka na obvode, len čo uvidela výsledok EKG, volala sanitku, možno jeden z kľúčových bodov jej osobnej histórie, prekvapenie, ktoré pre ňu pripravil jej vlastný organizmus, s niečím takým nerátala, s takými vecami zvyčajne málokto ráta.

Precvičila si najjednoduchšiu, nie veľmi namáhavú, zostavu na chrbticu, robila jej už zase problémy (večné vysedávanie pri počítači, nad knihami, ktoré potrebuje preštudovať, zrecenzovať, ozaj potrebuje?, blyslo jej myslou, chce?, nad vlastnými textami, a o tých by azda nemohla pochybovať?), osprchovala sa, vošla do kuchyne, potočila gombíkom na rádiu, na Devíne už vysielali ranný koncert, Vivaldi, Haydn, Mozart, na druhú časť, ako oznamoval hlásateľ, mali pripraveného Brahmsa, Prokofieva a Stravinského, v tomto sa nezhodli, ani s mužom, ani s dcérou, ako môžeš hneď zrána počúvať takúto hudbu, tá sa hodí tak navečer, ale nie na okamih, keď sa ešte iba preberáš do dňa, protestovali a začali vyladovať inú stanicu s celkom inou hudbou, ona už inú hudbu v posledných rokoch (desiatich, pätnástich?) takmer ani nechcela počúvať (ešte tak džez, najradšej tradičný, neworleansky), keby to záviselo iba od nej, s tou svojou muzikou by vstávala aj zaspávala, keby záležalo na nej, aspoň raz do týždňa by sedela v Redute, tam sa kedysi zoznámili s V., nevynechali jediný abonentný koncert, hoci nerozumela veľa z hudobnej teórie, muzika bola dôležitou súčasťou jej života, čas pri hudbe sa od-

lišoval od ostatného času jej dní, podobne ako čas na lesných chodníkoch, pod nebom presieťovaným konármi borovíc, bukov, jelší, v ktoromkoľvek ročnom období, uchodiť sa, hovorievala tomu, uchodiť sa do stavu telesnej únavy, ktorá odoženie všetky neprijemné myšlienky, vlastne akékoľvek, ktorá vyprázdni hlavu a nechá v človeku iba radosť z prejdených kilometrov, z tela, ktoré ešte ako-tak poslúcha, z pohľadu na klukatiacu sa cestičku, pri tejto predstave sa jej zmocní sklúčenosť, každá cestička, na ktorú nevstročí, ale míňa ju nespoznánú, zaseje do nej melanchóliu, lútostivý pocit: na koľko vecí, ktoré by naozaj rada robila, jej takmer neostáva čas.

Leben, als wäre es der letzte Tag: čo by robila, čo iné a inak by robila ako obvykle?, čo a ako by písala, keby v jedno ráno vedela, že vstupuje do svojho posledného dňa?

Započúva sa do Mozartovej ouvertúry, melódia sa jej usádza do ucha, pravdepodobne jej v ňom ostane znieť po celý deň, bude si ju pohmkávať alebo ju v sebe iba cítiť: nezvučnú, zachvievajúcu sa kdesi na priesečníku pamäti a imaginácie, stáva sa jej to, Mozartova hudba jej vždy aspoň trochu pomôže, akoby z nej sňala kus záťaže, ktorú nosí v sebe, neviditeľnej, o ktorej sa nerozpráva ani nepíše, a ak sa aj píše, tak len v náznakoch, ktorým by nemal nikto porozumieť, v náznakoch alebo v celkom pozmenenej podobe, je to taká zvláštna hra, azda mimovoľná, vťahuje ju do nej každý nový text: odhaľovanie, ktoré je zároveň zakrývaním, opisovanie, ktoré zatajuje, stratégia hry, literatúry alebo dokonca aj života? (Mozart to vedel, geniálne, ale možno len v komponovaní, farcha premieňaná na ľahkosť, bytie, ktoré sa vďaka osciláciám medzi vypovedaným a zamlčaným, odhaleným a stajneným môže stávať znesi-

teľnejším, aj tak ide skôr o dočasnú znesiteľnosť, dodá v duchu.)

Pozrie sa na hodiny nad stolom, má ešte približne dvadsať minút, kým začnú vstávať ostatní členovia rodiny, dvadsať minút pre seba a pre svoju muziku; na plynový horák postaví čajník s vodou, kým voda zovrie, popolieva kvety v izbách aj na balkóne, akoby odvčera zase povyrástli, bohato obsypané, purpurové, biele, oranžové, v jednej ruke drží krhličku, druhou obtráha zvädnuté lupienky, prihovára sa im ako každé ráno, prstami prechádza zľahka po krehkých lístkoch, na práhu kuchynských dverí ešte na chvíľu zastane, rozlúči sa pohľadom so všetkými muškátmi, aksamietkami, sirôtkami, begóniami, surfiniami, petúniami a vráti sa k drezu, do tanierov nasype kukuričné lupienky, zaleje ich, mužovu a dcérinu porciu mliekom, svoju prevretou vodou, z chladničky vytiahne jogurty a fľašu s hruškovým kompótom, dlho im trvalo, kým prišli na to, že drobné, nevzhľadné hrušky na starom strome v ich záhrade sú tým najlepším ovocím na zaváranie, muž chcel strom vyťať, pretože mu postupne obšchýnali vonkajšie konáre (strom, ktorý vošiel do niekoľkých jej poviedok, akoby ho tým chcela, možno viac mimovoľne ako zámerne, uchovať nažive, zaručiť mu aspoň literárnu existenciu, pre všetky prípady), ten strom bol starý, už keď sme kupovali chalupu, povedal muž, dožil svoje, ale ona ho bránila, nie na kompóty, ktoré až neskôr začali variť z jeho plodov; terasa by bola bez neho holá, nechránená, bez priechodu do záhrady, do krajinky, ktorá sa za plotom rozbíhala po mierne zvlnenej rovine až k rieke obopnutej jelšami, aj krajina by bola celkom iná, opakovala tvrdošijne, privykla si na pohľad z terasy, lemovaný ohnutými, poskrúcanými konármi, upokojoval ju, tichá krajina akoby aj do nej vnášala pocit po-

kojnej vyrovnanosti, nechcela sa ho vzdať: bol by to celkom iný pohľad.

Zavrtávajú sa jej do mysle teraz tieto asociácie, vynucujú si jej pozornosť, ktorú im pôvodne ani nechcela venovať, nie až v takej miere, hodnota každodennosti, pomyslí si, najtriviálnejšieho zážitku: moskovské Izvestija vyzvali jedného dávneho septembrového dňa spisovateľov z celého sveta, aby sa pokúsili čo najvernejšie opísať svoj deň, na výzvu vraj zareagovalo pomerne dosť domácich aj zahraničných autorov, no nedočítala sa nič presnejšie o tom, aký bol výsledok výzvy, k čomu dospela, ak vôbec k niečomu, vie len, že Wolfová bola jednou z tých, čo zareagovali, pokračovala potom podrobnými záznamami dňa s uvedeným dátumom po celých štyridsať rokov, záznamy napokon vyšli knižne, listuje si v nich občas po večeroch, zvláštny druh denníka, presnejšie ročníko-denníka, zrkadlo, v ktorom sa možno po celom časovom oblúku uzrieť, čo rok, to iná možná perspektíva.

Pri raňajkách sa jej v pamäti vybavujú obrazy scén, ktoré prežívala vo sne, pamäť jej vracia len izolované, zo súvislostí vytrhnuté fragmenty, ju by zaujímal celok, z neho by sa možno dal ľahšie vylúštiť zmysel toho, čo zažila v spánku, kedysi sa jej motívy lietania v snoch zjavovali častejšie, spomína si na nádherný pocit voľnosti, omamujúcej túžby, ktorá sa môže naplňať, na slastnú predtuchu čohosi neznámeho, no dávajúceho prísľuby, práve k tomu neznámemu, lákajúcemu smerovala vďaka nečakane získaným krídlam, po takých snoch sa prebúdzala svieža, plná optimizmu, očakávaní od nového dňa; lietanie, ktoré zažila túto noc, malo celkom inú podobu, vzbudzovalo celkom odlišné pocity, vo sne sa ocitla v nebezpečnej situácii, nebezpečenstvo, ktoré jej hrozilo, by ne-

dokázala presne pomenovať, no vedela, že je veľmi vážne a sotva mu bude schopná uniknúť, otváral sa pred ňou obrovský, temný priestor, do ktorého musela už-už nedobrovoľne vstúpiť, do ktorého ju mali posotiť veľmi zvláštne pôsobiace postavy, ktoré jej stáli za chrbtom, uvedomovala si, že z tohto priestoru nebude návratu, v zúfalstve, ktoré sa jej zmocnilo, si spomenula na voľakedajšiu schopnosť vzlietnuť, a odrazu, radostne prekvapená, pocítila, že sa naozaj začína vznášať, tak, ako keď bola dieťa, bez problémov, ľahučko, stačilo si pomyslieť, vysloviť zvláštnu formulku, a krídla, pevné, spoľahlivé, sa rozprestierali, pripravené vzlietnuť, krídla ju aj tentoraz vzdľaľovali od nebezpečenstva, vynášali vysoko nad hrozivú temnotu, s úľavou si vydýchla, že sa jej navrátila voľakedajšia schopnosť, no v tom istom okamihu jej preblesklo hlavou, že nad priepasťou stojí teraz jej muž a dcéra, hoci predtým ich v tom sne nevidela, predtým v ňom neboli prítomní, teraz ich celkom zreteľne rozpoznala na sivastom pozadí naznačujúcom okraj priepasti, horúčkovite premýšľala, ako zariadiť, aby aj im dvom narástli krídla, môcť im tak poslať svoje, alebo aspoň im vsugerovať formulku, ktorá zachránila ju, vďaka ktorej dokázala tak ľahučko vzlietnuť, s hrôzou však zistila, že magické slová sa jej odrazu akým-si zlým zázrakom v hlave poplietli, nedokáže si na ne spomenúť; keď sa konečne prebudila, srdce jej tlklo až kdesi v krku, tuho, nepravidelne, tuho, akoby chcelo vyskočiť z hrude, bol to iba sen, opakovala si polohlasne, iba hlúpy, nezmyselný sen, v posledných rokoch sa sen s lietaním navracia už len veľmi zriedkavo, možno je to celkom prirodzený dôsledok starnutia, každý rok z nej odlomí kúsok krídel, stromom pribúdajú letokruhy, do nej sa čas vpisuje tým, že jej kradne alebo aspoň olamuje krídla.

Na chvíľu sa zamyslí, potom sama pre seba pokrčí plecami, keď sa už raz rozhodla pre tretiu osobu, ostane pri nej, paradox: v najosobnejších textoch píše všetko v tretej osobe, alebo k nej aspoň odbieha, autobiografia, ktorá akoby sama seba popierala, povedal jej raz ktosi s náznakom výčitky, ostala chvíľu zaskočená, treťou osobou sa dosahuje rovnováha, odpovedala polovážne, istým dištancom, ktorý sa viaže na tretiu osobu, ak by nebol, nebol by ani rozdiel medzi mnou a textom, celá by som sa doň prevtelila, začal by dýchať mojimi pľúcami, prúdila by v ňom moja krv, moje telo by sa premenilo na telá slov a viet, a možno, dodala v duchu, je to môj spôsob sebaobrany, najúčinnnejší, aký poznám.

Po raňajkách sa pre istotu ešte raz pozrie do kalendára, dnes ju čaká niekoľko povinností, je najdlhší deň roka, zdalo sa, že bude bezoblačný, teplý, ale nie prihorúci, tak, ako tvrdila meteorologická predpoveď, v Španielsku a Portugalsku zase vyčínajú horúčavy nad tridsaťpäť stupňov, už hlásili aj prvé obete, teplo, ktoré zabíja, teplo skleníkového efektu, zelení bijú na poplach spolu s antiglobalistami, rozbehnutý kolotoč, ktorý už nemožno zastaviť, na ktorý ešte toľkí s radosťou naskakujú a ďalší sa mu ľahostajne prizerajú, metafora, z ktorej sa už stihlo stať klišé, vcelku ľahostajne opakované, napokon, čo by proti nemu zmohli, proti tomu metaforickému kolotoču, deprimujúci pocit, ktorý dôverne pozná; mechanicky po sebe umyje tanier, hrnček, lyžicu, oblieka sa, dnes odchádza z domu prvá (už s rukou na kľučke na okamih znehybnie, sústredene sa zamyslí, potom urobí zopár krokov naspäť: vyplý, alebo ho len chcela vypnúť?).

Keď otvorí domovú bránu, takmer zašliape slimáka, opatrne zdvihne nohu a pozornejšie sa prizerie, telo slimáka sa túli k okraju betónu asi dvad-

sať centimetrov od ulity, z ktorej ho ktosi zrejme nedávno násilne vytrhol, časť ulity je rozlámaná na kúsky, okolo sivastého tela sa beľajú slizké čiary, rozmýšľa, kto z domu mohol byť taký krutý a pripravil hneď zrána malému tvorovi utrpenie, kedysi čítala v jednej z kníh, čo jej ostali po starej matke, že bolesť každej aj najmenšej čiastočky vo vesmíre sa šíri na jeho ostatné časti, pretože všetky sú navzájom prepojené, čím je človek citlivejší, tým viac takých záchvevov zachytáva, človek obdarený silnou schopnosťou spolucítiť nemôže byť nikdy celkom šťastný, nie na spôsob obyčajných ľudí, pretože sa ho dotýka bolesť a utrpenie všetkých, taký sa však približuje k stavu vzácnej dokonalosti, k pochopeniu Jedného, univerzálneho, písalo sa v tej knihe, už ani nevie, kam ju založila, možno ju komusi darovala alebo zanesla do antikvariátu (mala také obdobia zbavovať sa vecí, ktoré práve nepotrebovala, v byte sa ich nahromadilo priveľa, aj kníh, ku ktorým sa už nikdy nevráti, jednoducho na ne nebude čas: pocit, ktorý možno signalizoval prvé príznaky zväčšujúcej sa posadnutosti časom, dodá so sebaíroniou); zdalo sa jej, že v tej knihe je to predsa len akési prehnané, zveličené, aj keď myšlienka, že všetky čiastočky vesmíru naozaj spolu súvisia, vytvárajú univerzálnu jednotu, že mávnutie motýľích krídel na jednom konci planéty môže spôsobiť zemetrasenie na jej druhom konci, jej bola z viacerých dôvodov celkom blízka, také niečo by pravdepodobne nemohol nikto vydržať: zachytávať každú bolesť, nechať ju prestúpiť svojím telom a svojou dušou, zvnútorniť ju; no ani tak sa jej nežiada popierať vieru vo vzájomnú prepojenosť, tá myšlienka má naozaj čosi do seba, vybaví sa jej spomienka na L., ktorá jej pred rokmi, keď sa pokúšala vysvetliť princípy kórejskej medicíny, povedala čosi podobné, na hárkach štvorčekového papiera jej kreslila obrys ľavej dlane, potom jednotlivých prstov,

ruka je obrazom celého tela, hovorila jej, zaznačujúc na nákrese v drobných štvorčekoch jednotlivé body, ktoré zodpovedajú konkrétnym orgánom, ruka, noha, každý z piatich prstov, miniatúrne priemety, projekcia celku do častí, navzájom pôsobiacich na seba, zaujalo ju to, tá vzájomná spätosť, prepojenosť zdanlivo nesúvisiacich vecí, navyše to malo fungovať ako princíp zvláštnej terapie, predsavzala si, že niekedy si podrobnejšie preštuduje texty, ktoré jej priateľka požičala, no potom na toto predsavzatie (ako na toľko iných) pozabudla.

Obíde blok domov, pred oči sa jej už zase vtlačí obraz znetvoreného slimáka, zhlboka sa nadýchne, uprie pozornosť na chodník pred sebou, pri chodníku práve zastavilo auto, vystúpi z neho žena, asi päťdesiatročná, zamieri k novému stánku, cez spustené okno za ňou zavolá muž, nezabudni na moje cigarety, žena sa neobzrie, iba ledabolo mávne rukou, dofrasa, nie že mi ich zase nekúpiš, muž sa už vopred rozčuluje, vyzerá podstatne starší ako žena, napokon vystúpi z auta a ide sám k stánku, v tvári má nevrlý výraz, asi už majú za sebou nejakú hádku, stihli ju hneď zrána, to, či žena kúpi cigarety alebo nie, je len dodatok, atmosféra v aute musela byť už predtým dusivá, na okamih sa jej zmocní pocit, akoby v tom aute sedela spolu s dvojicou, ťaživá atmosféra akoby neprijemne ovanula aj ju, chce ten neprijemný pocit zo seba rýchlo striasť, opäť vykročí po chodníku, približuje sa k zastávke, vidí, ako jej odchádza električka, ktorú práve potrebuje, to bola tá minúta, čo sa vrátila do kuchyne, aby skontrolovala plyn, v poslednom čase sa jej to stáva častejšie, činnosti, ktoré vykonáva podvedome, mechanicky, jej nevstupujú do pamäti, ostáva zneistená, pochybujúca, nerozlišuje presný rozdiel medzi tým, čo chcela urobiť a čo naozaj urobila, študuje harmonogram pri-

pevnený na stĺpe, na ďalší spoj si počká zopár minút, vstúpi do nej hnev na tú svoju zneistenosť, na pamäť-nepamäť, ktorá prestáva byť spoľahlivá (zadúfa, že na komisiu nepríde oneskorene, táto predstava ju znervózni, zbytočne si pripomína slová, s ktorými ju prepúšťali z nemocnice, vyhnúť sa stresu a nervozite, v akom priestore by to musela žiť, v akom čase).

Električka by podľa harmonogramu mala prísť o dve minúty; tak toto je až priveľmi podrobné, pomyslí si, podrobné a nudné, rozdrobovať deň až na takéto triviálne čiastočky, koho toto môže zaujímať, text bez príbehu, bez jeho minimálneho náznaku, číry opis dňa, a to ešte obyčajného, nič mimoriadne (teraz ešte netuší, že o nejaký čas vyjde v rakúskom časopise preklad skrátenej verzie tohto textu presne pod takým názvom, *Nichts Besonderes*, ona písala o obyčajnosti dňa, editorka sa rozhodla pre ne-mimoriadnosť, ne-zvláštnosť vo všeobecnejšom význame, nezáleží na slove, pomyslela si, všetky tri hovoria o tom istom: o väčšine dní, z akých pozostáva pravdepodobne každý ľudský príbeh), číra každodennosť, azda práve o to v Gorkého výzve išlo: deň ako reťaz maličkostí, triviálností, žijeme ponajviac práve takýmito dňami, veľké udalosti sú zriedkavosťou, asi by nevedela povedať, kedy sa jej naposledy prihodilo niečo, čo by mohla nazvať udalosťou, a ešte k tomu veľkou (úspešné ukončenie štúdia, zoznámenie s V., s ktorým sa neskôr zobrali, narodenie dcéry, doktorát, vyjdenie prvej knihy, potom všetkých ostatných, nový byt, chalupa, bohužiaľ, aj smrť oboch rodičov), ale čo bolo medzitým, čo zaplňalo všetky tie roky, desaťročia, tisíciky, desaťtisíciky dní, mohla by sa spýtať aj inak: čo sa stalo obsahom jej času, ale to sa radšej neopýtuje, neodvažuje sa, čím je staršia, tým menej sa na také čosi odváži.

Hoci možno práve písanie pomáha dopátrať sa k obsahu, možno ho pomáha aj vytvárať: dôkladne skúmať najmenšie zlomky času, premenu zážitku na spomienku (a pritom myslieť na to, že je prvým dňom alebo, inak povedané, začiatkom času, ktorý jej ešte ostáva).

Rokovanie v komisii prebiehalo pokojne, prijali takmer všetkých uchádzačov, ktorí splnili kritériá a získali potrebný počet bodov, videla pred sebou rozradostené tváre mladých adeptov štúdia, plných nádejí, ambícií, a aj ilúzií, na začiatku budúceho semestra, na prvej spoločnej prednáške ich privíta, poďakuje sa im, že v dnešných časoch sa chcú venovať disciplíne, jednej z najstarších, z ktorej sa nezbohatne, ktorá neprináša materiálne zisky ani dôležité posty, ale zato privádza človeka k starostlivosti o dušu (ako vravieval Epikuros: na priučanie filozofii nie je nikto primladý ani pristarý, na starostlivosť o dušu nie je nikdy priskoro ani prineskoro, ukáže mu cestu k múdrosti, ako prežiť život), poďakuje sa im, myslí to naozaj úprimne, zdá sa jej, že aj oni tak berú jej slová, spomenie, že po skončení štúdia to nebudú mať s uplatnením ľahké, že väčšina z nich sa bude musieť preorientovať na niečo iné, pretože starostlivosť o dušu a o dobrý, múdry život nepatrí k preferovaným hodnotám dnešnej spoločnosti, v tomto ohľade riadne zaostávame za antikou, musí to spomenúť, hoci im nechce uberať z nadšenia, z chuti prehrýzať sa hrubočيزnými knihami, spleťami pojmov, kategórií, koncepcií sveta, z túžby diskutovať o problémoch a témach, ktoré väčšina ľudí dnes pokladá za zbytočné, za luxus.

Pri obede preberajú s kolegyňami, čo ešte treba urobiť na zborníku s konferenčnými príspevkami, pred pár dňami hovorila s tlačiarňou, termín odovzdania rukopisu sa blíži, a im ostáva ešte veľa práce, jedna z kolegyň odrazu medzi

polievkou a rizotom povie, ale aspoň pri jedle by sme si mali dať pohov, viete vôbec, čo jete, niekedy pochybujem, či ešte dokážeme precítiť jednotlivé chute, či sa náš jazyk z nich ešte dokáže potešiť, máš pravdu, pridá sa ďalšia, moja stará matka kedysi hovorievala, že jedlo si zaslúži úctu, keď sme boli na prázdninách u starých rodičov, počas obeda sme sa nesmeli vôbec rozprávať, na to sa teda dbalo veľmi prisne, pri stole sa muselo sedieť mlčky, sústrediť sa na to, čo bolo na tanieroch, kdeže dnes, hneď ráno pobieham po byte, medzitým si z niečoho odhryznem, je mi ľúto stratiť čas, sadnúť si k stolu, a možno ani nie ľúto, jednoducho, nevychádza mi to, ak mám stihnúť toľko iných vecí, dôležitejších, doplní ju tá prvá ironicky, hej, dôležitejších, z istého hľadiska, odpovie jej, nevšímajúc si iróniu v hlase.

Pokus o protokol, čo najpresnejší, najdetailnejší, v istom zmysle ide len o ilúziu presnosti, objektívnosti, úplnosti, po prepustení z nemocnice jej pripevnili na hrud' monitorovacie zariadenie, pripomínajúce tranzistorové rádio, prístrojček, do ktorého si musela zakúpiť štyri batérie *energizer* (ale výlučne *energizer*, upozornili ju v ambulancii, inak vám holter ani nenasadíme, ostatné nie sú natoľko spoľahlivé, nemajú výdrž, povedala sestrička; obišla niekoľko obchodov, kým našla práve tieto batérie, predavačky jej núkali niekoľko iných druhov, tvárili sa takmer nepriateľsky, keď im vysvetľovala, že naozaj by to mal byť *energizer*), remeň, na ktorom holter visel, sa jej zarezával do prepotenej podráždenej pokožky na krku; jej úlohou bolo na predtlačení hárok presne na hodiny zaznamenávať činnosti, aké v ten deň vykonávala (a takisto záznam o liekoch, ktoré v danej hodine užila; o ťažkostiach, ktoré cítila), denník, aký si predtým nikdy nevedla, o akom predtým ani netušila, meranie reakcií srdca na rôzne záťaže, disciplinovane zapisovala do hárku: 11.00 – 11.45